

BOEKGESPREK IN DE KLAS

Doelgerichte
kaartenset

Lezen met De Leescyclus

Hoe krijg je als docent Nederlands grip op de literaire competentie van je leerlingen? **Iris Kamp** en **Yvette Jansen** ontwikkelden de kaartenset *De Leescyclus*. Daarmee kun je de leesontwikkeling stimuleren én monitoren.

Het idee is simpel, maar wel doordacht: met de kaartenset *De Leescyclus* kun je leerlingen gerichte opdrachten geven bij jeugdliteratuur en ze met elkaar een boekgesprek laten voeren. Super handzaam en makkelijk inzetbaar, zo reageren docenten Nederlands die de kaarten in de praktijk gebruiken. Iris Kamp en Yvette Jansen, beiden lerarenopleider aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN), ontwikkelden de set als uitbreiding bij het handboek *Jeugdliteratuur & didactiek*. Dat is bedoeld om studenten van de tweedegraads lerarenopleiding literair competent te maken en hen te ontwikkelen tot enthousiaste leesbevorderaars.

Tekst
Annemarie
Terhell
Illustratie
Anne
Stalinski

Wat is de achtergrond van *De Leescyclus*?

'*De Leescyclus* is een didactiek waarmee je de lessen jeugdliteratuur zo inricht, dat je de literaire competentie van je leerlingen optimaal ontwikkelt. De cyclus bestaat uit vier fasen: inspireren, kiezen, lezen en verdiepen. Als je je lessen volgens die fasen inricht, stimuleer je de vaardigheden, de ontwikkeling en het enthousiasme op het gebied van literatuur en lezen.'

Kun je uitleggen hoe de kaartenset werkt?

'Die bestaat uit twee delen. In de eerste stapel van 56 kaarten vind je lesactiviteiten, die aansluiten bij de vier eerdergenoemde fasen – elk te herken-

nen aan hun eigen kleur. Er zijn verschillende soorten opdrachten: schrijfp opdrachten, mondelinge opdrachten, kijk-, luister- en leesopdrachten en creatieve opdrachten. Die herken je elk aan een icoontje: een pennetje voor een schrijfp opdracht, een gloeilampje voor een creatieve opdracht. Elke kaart biedt een stappenplan om de activiteit uit te voeren. Zo is er bijvoorbeeld een kaartje met de titel “En toen?”, dat hoort bij de fase “inspireren”. Daarmee kun je als docent een aantal pagina’s uit een nieuw boek voorlezen en op een spannend moment stoppen. Daarna laat je de leerlingen in duo’s bedenken hoe het verhaal nu verdergaat. Dat schrijven ze op in een aantal regels, vervolgens wisselen ze hun teksten uit met andere groepjes. Deze opdracht is bedoeld om ze lekker te maken: wie wil dit boek gaan lezen?”

Waaruit bestaat de tweede kaartenset?

‘Uit 56 gesprekskaarten, die aansluiten bij de verdiepende fase van *De Leescyclus*. Er staan vragen en stellingen op, die helpen bij het voeren van een boekgesprek over een boek, verhaal of gedicht. De leerlingen werken samen, in een leeskring. Om beurten trekken ze een kaartje en reageren ze op de vraag. De andere leerlingen reageren daar weer op, of vragen door. Je kunt er als docent bij gaan zitten, maar je vervult geen actieve rol in het gesprek. Je bent vooral observator. Net als de kaarten met lesactiviteiten, is elke gesprekskaart gekoppeld aan een van de acht doelen van jeugdliteratuuronderwijs: kritisch denken, inzicht in eigen emoties, zingeving, empathisch vermogen, horizon verbreden, verbeeldingskracht, verhaalanalyse en leessmaakontwikkeling. Zo kun je als docent in één oogopslag zien aan welk onderdeel van literaire competentie je werkt.’

Waarom is het zo belangrijk dat die doelen expliciet worden benoemd?

‘Er zijn ontzettend veel werkvormen rondom de verwerking van jeugdliteratuur. Die hebben allemaal hun waarde, maar wij willen dat leerlingen in een doorlopende leeslijn aan hun literaire competentie werken. Het moet verdergaan dan vrijblijvend leesplezier. Die koppeling aan doelen is wat ons lesmateriaal onderscheidt. Als docent kun je meeluisteren en concluderen: dat

onderdeel beheerst deze leerling goed. En gaat het nog niet zo goed, dan heb je meer gesprekskaarten in de set waarmee je aan de slag kunt gaan. Eventueel kun je de kaartjes in een volgend gesprek voor deze leerling voorselecteren.’

Kun je een voorbeeld geven van de vragen op de gesprekskaartjes?

‘Bij het onderdeel “inzicht in eigen emoties” is een van de vragen bijvoorbeeld: “Welk personage zou een goede vriend voor mij zijn?” Bij “verbreden van de horizon” vind je: “Over welk onderwerp in het boek wil ik mijn kennis uitbreiden?” Zo zijn er ook kaartjes rondom kritisch denken, zoals: “In hoeverre is mijn beeld van de hoofpersoon gaandeweg het verhaal veranderd?” Je kunt de doelen duidelijk herkennen in de kolom met icoontjes, rechts op het

abstract begrip voor ze, waar ze weinig mee kunnen. Door de verschillende vragen en stellingen te koppelen aan een icoontje, maak je veel concreter waaraan je werkt.’

Hoe groot zijn de groepjes waarin je kunt werken?

‘We streven naar een groeps grootte van vier tot vijf leerlingen. Dan is er voldoende variatie in perspectieven op het gelezen boek en dat maakt een boekgesprek interessant. Zes leerlingen in een groepje kan ook, maar dan moet je heel duidelijk regels opstellen en naleven, om te zorgen dat iedereen voldoende aan het woord komt.’

Voor welke klassen kun je *De Leescyclus* gebruiken?

‘Voor alle klassen van het voortgezet onderwijs en het mbo. We hebben de set ook voorgelegd aan een groep docenten uit het basisonderwijs. Zij zijn unaniem van mening dat de kaartjes ook inzetbaar zijn in groep zeven en acht. Sommige begrippen zul je moeten toelichten, zoals “perspectief” of “ruimte”. Kaartjes die je te moeilijk vindt, kun je ook eruit halen. Ideaal zou zijn als je als leerling al op de basisschool kennismaakt met *De Leescyclus* en dat je die in het voortgezet onderwijs weer tegenkomt. Dan versterk je echt de doorgaande leeslijn.’ ●

“Je leert juist ontzettend veel van fictieonderwijs”

kaartje. Er zijn ook flitsvragen, aangevuld met een bliksemschichtje. Daarop moet iedereen in de groep kort reageren.’

Zijn de vragen vergelijkbaar met die in de methode van Aidan Chambers?

‘In principe wel, maar met het grote verschil dat Chambers zijn vragen niet aan doelen koppelt. Dat wilden wij per se wel doen. Enerzijds om af te komen van het imago: lezen doe je voor “de leuk”, want je leert juist ontzettend veel van fictieonderwijs. Door de doelen expliciet te benoemen, heb je veel beter in de gaten op welk onderdeel van literaire competentie het kaartje betrekking heeft. De andere reden was om leerlingen zelf inzicht te geven in hun ontwikkeling. Dat is een erg

Masterclass

Op de HAN wordt de post-hbo masterclass *Lezen met De Leescyclus* meerdere keren per jaar aangeboden. Deze masterclass gaat in op de didactiek van leesbevordering. Je krijgt meer inzicht in hoe je de literaire competentie van leerlingen kunt versterken, en hoe je als docent de doelen van jeugdliteratuuronderwijs kunt bereiken. Ook worden er korte workshops georganiseerd die betrekking hebben op stimulerend jeugdliteratuuronderwijs.
han.nl

Kaartenset *De Leescyclus*

Iris Kamp (boven) & Yvette Jansen Coutinho, € 29,95

